

Europejscy ombudsmeni

Autor tekstu: **Ilona Vijn-Boska**

Kontakty między władzą państwową a obywatelem powinny przebiegać prawidłowo bez naruszenia prawa oraz zasad współżycia i sprawiedliwości społecznej. Jednakże często działania urzędów państwowych wywołują niezadowolenie i zażalenia obywatela, który wobec potężnego aparatu państwowego wydaje się być bezsilny. Po raz pierwszy spróbowali ten problem rozwiązać Szwedzi powołując w roku 1809 niezależnego urzędnika (ombudsman), etatowego obrońcę obywateli przed niewłaściwym działaniem administracji. Obecnie w wielu krajach świata istnieje tego typu instytucja, której forma zależy od danego kraju. Przeważnie każde państwo zapewnia ustawowo a niekiedy konstytucyjnie niezależność tej instytucji i obowiązek obiektywnego, niezależnego od uprzedzeń rozstrzygnięcia zażaleń obywateli.

Funkcja Ombudsmana czyli Rzecznika Praw Obywatelskich wypełniana jest przeważnie przez jedną osobę, chociaż w niektórych krajach przedstawia się to inaczej. I tak na przykład w Szwecji jest to urząd wypełniany przez czterech ombudsmanów a w Austrii i na Węgrzech przez trzech. Każdy z nich ma swój własny resort w którym rozwija swoją działalność. W Niemczech porównywalną funkcję wypełnia Komisja Petycyjna Bundestagu. We Francji (Médiateur de la République) i w Anglii (Parliamentary Commissioner) między obywatelem składającym skargę a ombudsmanem musi pośredniczyć członek parlamentu. Poza ombudsmanami na poziomie krajowym, istnieją również ombudsmeni regionalni, społeczności lokalnych, wyspecjalizowani służący różnym środowiskom, grupom społecznym i zawodowym, działający wewnątrz rozmaitych organizacji i instytucji.

Poza Europą instytucja ombudsmana znana jest w takich krajach jak Australia, Kanada, Nowa Zelandia i w niektórych krajach Ameryki Łacińskiej, Afryki i Azji, i ma swój wkład w rozwój demokratycznego systemu prawnego i ochrony praw człowieka.

Narodowy Ombudsman Holandii

W Holandii od lat sześćdziesiątych prowadzono dyskusje na temat wprowadzenia na wzór szwedzki instytucji kontrolującej funkcjonowanie władzy wykonawczej, chroniącej jednostki przed możliwymi nadużyciami organów administracji i innych instytucji publicznych. 4 lutego 1981 roku powstało prawo mówiące o obowiązkach i uprawnieniach ombudsmana ([Nationale Ombudsman](#)), które w 1999 roku po zmianach zostało zatwierdzone konstytucyjnie. Formalnie pierwszy ombudsman zaczął swoją działalność 1 stycznia 1982 roku jako niezależny urzędnik, mianowany przez Izbę Niższą (Tweede Kamer) parlamentu. Jego działalność jest wspomagana przez zastępcę i biuro składające się z około stu współpracowników, wyspecjalizowanych prawników i ich asystentów.

Każda osoba mieszkająca i przebywająca w Holandii, bez względu na narodowość i wiek, może złożyć u Narodowego Ombudsmana zażalenie dotyczące jej osoby lub jej przedsiębiorstwa. Ten natomiast może rozpatrywać tylko te zażalenia, do których prawnie jest upoważniony i które przez organy instytucji państwowej, po wyczerpaniu wszystkich możliwości odwoływania się, nie po myśli obywatela zostały potraktowane. Również skargi przeciw głowie państwa, przedstawicielom obu Izb Parlamentu, Radzie Ministrów, Izbie Skarbowej i prawnym instytucjom nie są rozpatrywane.

Ombudsman posiada dużą niezależność, jest skuteczny ze względu na autorytet i społeczne zaufanie. Może również podejmować działania z własnej inicjatywy i ma prawo do przesłuchiwania osób po złożeniu przez nich przysięgi na prawdomówność. Wysłane konkluzje po zbadaniu danej sprawy nie są wiążące i prawomocne. Ponieważ jednak raporty tych badań dostępne są dla każdego a przedstawiciele Drugiej Izby oficjalnie zaznajomieni z wnioskami, to przeważnie rozwiązanie polecane przez ombudsmana jest wykonywane przez dany resort. W przeciwnym wypadku Druga Izba wywierając presję na danego ministra potrafi go zmusić do ponownego rozpatrzenia danej sprawy.

Ombudsman ma dwie podstawowe funkcje, z jednej strony (uzupełniające) chronienie indywidualnego obywatela a z drugiej kontrolę działania państwowego aparatu. W celu wypełniania tych funkcji musi wypełniać pewną ilość zadań. Pierwszoplanowym obowiązkiem jest, tak jak już było wymienione, prowadzenie dochodzenia na prawidłowość w

funkcjonowaniu instytucji i organów państwowych, i stwierdzeniu własnego osądu. Podczas dochodzenia muszą być wzięte pod uwagę normy współżycia, przedstawione w artykule prawnym dotyczącym pracy ombudsmana. Normy te są systematycznie przedstawione za pomocą wyraźnych kryteriów oceniania, do których między innymi należy podporządkowanie się prawom człowieka i konstytucji przy wydawaniu sądu, a więc przede wszystkim zakaz dyskryminacji ze względu na religię, światopogląd, polityczne przekonania, rasę, płeć, upodobania seksualne i pod każdym innym względem. Innymi kryteriami, którymi ombudsman musi się kierować są: zakaz nadużywania uprawnień, słuszność i ważność, równość, pewność prawna, motywacja i staranność.

Rocznie około 11.000 obywateli, co w stosunku do około 16 milionów obywateli wynosi mniej niż 0,1 %, zwraca się po pomoc do Narodowego Ombudsmana w Holandii. Według Prof. dr. Alexa Brenninkmeijera, pełniącego tę funkcję od 1 października 2005 roku, spowodowane jest to brakiem informacji o działalności Narodowego Ombudsmana, bo powodów do składania skarg jest wiele. „Istniejemy już 23 lata a do dzisiaj wielu obywateli nie wie, co właściwie robimy lub myli nas z jednym lub innym rzecznikiem dla konsumentów. Dlatego też zaczynamy teraz kampanię, która ma nas spopularyzować. Lista instytucji państwowych jest bardzo długa.” Brenninkmeijer uważa, że przesłuchania podejrzanych prowadzone przez policję powinny być częściej nagrywane. W ten sposób można zweryfikować jego przebieg i stwierdzić co dokładnie zostało oświadczone. Proponuje ministrowi Sprawiedliwości ten sposób pracy ustanowić jako obowiązujący. Również prowadzi w tej chwili dochodzenie w związku ze sposobem rewidowania osób podejrzanych o przemykanie kuleczek narkotyków. Pasażerowie samolotów, które wylatują z określonych lotnisk od grudnia 2003 roku muszą się liczyć z faktem, że mogą być po przybyciu na Schiphol poddani całkowitej rewizji. Ten sposób rewidowania zaskarżyła oburzona pasażerka z Surinamy, która po przybyciu na lotnisko podczas rewizji została dokładnie przebadana na ukrywanie w jakimkolwiek miejscu kuleczek narkotyków.

Federalny Ombudsman Belgii

W Belgii prawem z 22 marca 1995 roku wprowadzono instytucję [Federalnego Ombudsmana](#), gdzie jest dwóch ombudsmanów, jeden mówiący po holendersku a drugi po francusku. Zażalenia z którymi do nich się można zwracać dotyczą skarg na instytucje rządowe, ambasady i konsulaty. Ze skargami dotyczącymi regionalnych władz zwraca się dana osoba do regionalnej służby rzeczników. Flamandzka służba zajmuje się skargami związanymi z flamandzką administracją, usługami i publicznymi instytucjami. Bruksela jako taka nie ma scentralizowanego zarządu rzeczników, ale podlega specyficznym służbom. Ze skargami o policji, drogach, budowie miast i przestrzennym planowaniu zwracać się trzeba do miejskich lub gminnych służb ombudsmana.

Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich

[Instytucja ombudsmana Unii Europejskiej](#) została powołana na mocy traktatu Maastricht w 1992 roku. Do podstawowych jego kompetencji należy czuwanie nad prawidłowym funkcjonowaniem instytucji i urzędów administracyjnych Unii Europejskiej takich jak: Komisja Europejska czy Parlament Europejski. Jego jurysdykcji nie podlegają tylko — Trybunał Sprawiedliwości i Sąd Pierwszej Instancji. Zajmuje się również rozpatrywaniem skarg dotyczących działalności ponadpaństwowej administracji unijnej. Skargi kierowane do ombudsmana dotyczą najczęściej opóźnień w działaniu instytucji i w płatnościach, braku przejrzystości reguł administracyjnych oraz braku dostępu do informacji. W swoich działaniach kieruje się kodeksem rzetelnej administracji przyjętym przez Parlament Europejski 6 września 2001 roku, opartym w znacznej mierze na prawach człowieka. Od 1 kwietnia 2003 roku funkcję tę wypełnia Grek, P. Nikiforos Diamandouros, który w latach 1998 do 2003 był Narodowym Ombudsmanem w Grecji.

Ilona Vijn-Boska

Korespondentka z Holandii współpracująca z Racjonalistą

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 08-03-2006)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4633) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4633>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl